กฎหมายครอบครัว

อนุสรณ์

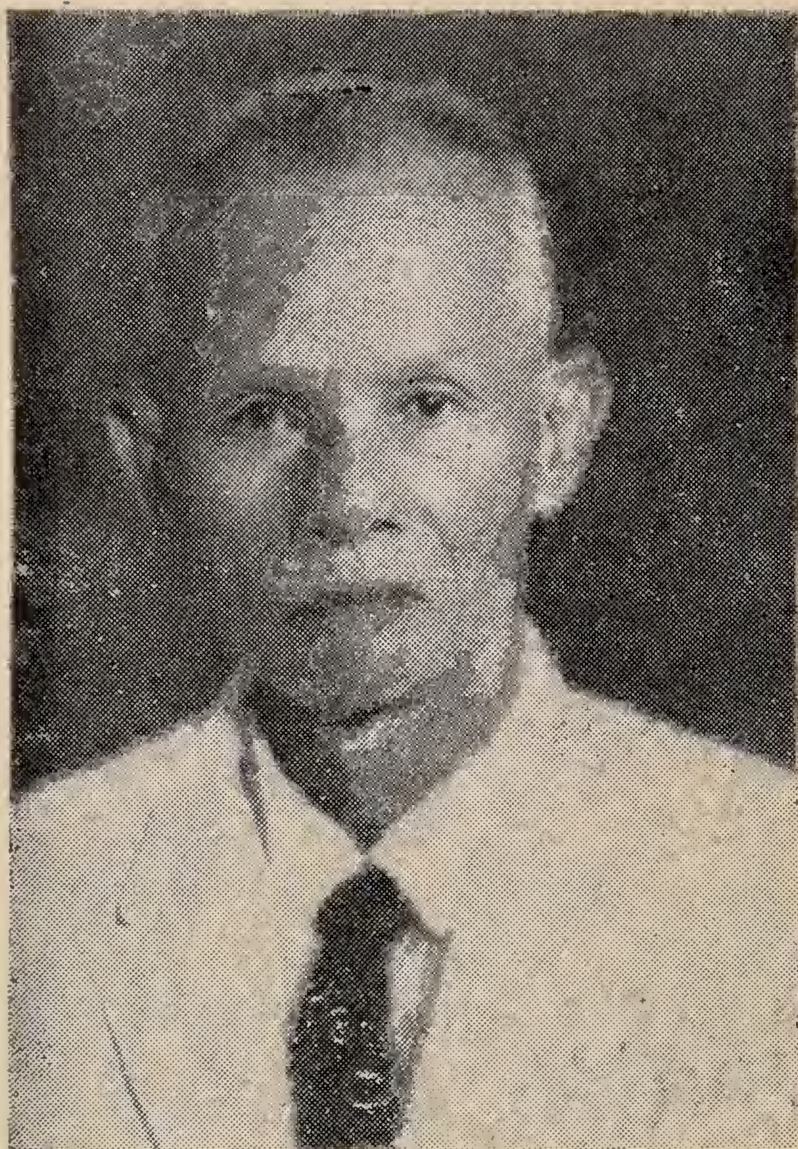
ในงานฌาปนกิจศพ

นายอาน แก้วศิริ

ณ. ฌาปนสถานวัดเจ้าอาม บางกอกน้อย ธนบุรี

วันเสาร์ ที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๔

นายอาน แก้วศิริ

ชาตะ ๑ ธันวาคม ๒๔๓๓ ๕

มตะ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๔

ประวัติ

นายอาน แก้วศิริ

นายอาน แก้วศิริ เกิดเมื่อวันพฤหัส เดือนอ้าย ปีมะโรง ตรงกับวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๔๓๔ ที่ อ. จตุรัส จ. ชัยภูมิ เป็นบุตรของหลวงศุภมาตรา (แก้ว แก้วศิริ) และนางพวง แก้วศิริ มีพี่น้องร่วมบิดา มารดา ดังนี้

๑. นางอ่อง อินทกนก (ถึงแก่กรรม)

๒. นายอาน แก้วศิริ

๓. นางหมู ชัยทิพย์ (ถึงแก่กรรม)

๔. นางลูกจันทร์ เขมะสิงคี (,,)

๕. นายเที่ยง แก้วศิริ (,,)

๖. นางส่อง รุจาคม

๗. นางสุดใจ กลั่นสุภา

ในเยาว์วัย ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียน วัดสวนสว่าง บ้านนาคำ ตำบลบ้านขาม อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ และเมื่อถึงวัยอุปสมบท ก็ได้เข้าอุปสมบทที่วัดสวนสว่าง ๑ พรรษา

หลังจากที่ลาสิกขาบทแล้ว จึงได้เข้ารับราชการเป็นเสมียนอัยการจังหวัดชัยภูมิ แล้วย้ายไปเป็นเสมียนอัยการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ต่อมาได้ย้ายไปอยู่จังหวัดร้อยเอ็ด และสอบคัดเลือกเป็นทนายความได้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ จึงได้ลาออกจากราชการไปประกอบอาชีพทนายความอยู่ที่จังหวัดบุรีรัมย์ จนถึงแก่กรรม

ในระหว่างที่เป็นทนายความอยู่ที่จังหวัดบุรีรัมย์นั้น ได้ทำการสมรสกับนางเปรม แก้วศิริ มีบุตรสาว ๒ คน คือ นางละออง และนางลูกอินทร์

และต่อมาได้ทำการสมรสกับ นางเทศ แก้วศิริ มีบุตรและธิดา ๕ คน ได้แก่

๑. นายบุญมั่น แก้วศิริ

๒. นายทองสุข แก้วศิริ

๓. นางเมตตา ปิตยานนท์

๔. นายศิริ แก้วศิริ

๕. นายบุญช่วย แก้วศิริ

นายอาน แก้วศิริ ผู้นี้ เป็นผู้มีอุปนิสัยใจคอโอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่บุคคลปุถุชนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นญาติมิตรสหายหรือมิใช่ก็ตาม นิสัยใจคอที่ดีเด่นเป็นเลิศอยู่อย่างหนึ่งของนายอาน แก้วศิริ ก็คือเป็นผู้ที่รักความยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในด้านส่วนตัวและในด้านอาชีพการงาน โดยเฉพาะในด้านอาชีพการงานคือการทำหน้าที่ทนายความนั้น ยิ่งถือเคร่งครัดยิ่งขึ้น ถ้าคดีใดที่ลูกความมาหา ปรากฏว่ามีเลศนัย

แอบแฝงอยู่ หรือเป็นเรื่องที่มาขอให้ว่าความในคดีที่ผิดให้เป็นถูกแล้ว นายอาน แก้วศิริ จะไม่รับว่าความให้เลย ด้วยความดีเด่นอันนี้เอง จึงได้รับความยกย่องสรรเสริญจากลูกความ ทนายความ และผู้พิพากษาตุลาการทั่วไป

ในด้านบ้านเมืองนั้น นายอาน แก้วศิริ ได้ปฏิบัติตัวเป็นพลเมืองดีอยู่ตลอดเวลา เมื่อเห็นสิ่งใดที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนแล้ว ก็ไม่เคยรั้งรอเลยที่จะปฏิบัติสิ่งนั้น เป็นต้นว่าได้สละที่ดินและทรัพย์สินส่วนตัวให้แก่เทศบาล เพื่อทำเป็นตลาดสด พร้อมกันนั้นยังได้ตัดและทำซอยเพื่อให้การสัญจรไปมาสะดวกขึ้นในที่ของตนเองและก็ได้ยกให้เป็นถนนสาธารณะประโยชน์ในเวลาต่อมา โดยเหตุนี้ นายอาน แก้วศิริ จึงได้รับเลือกเป็นนายกเทศมนตรีเมืองบุรีรัมย์ อยู่สมัยหนึ่งด้วย

ในด้านบวรพุทธศาสนานั้น นายอาน แก้วศิริ เป็นผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาอย่างยิ่ง ได้ประพฤติตนอยู่ใน

ศีลธรรม และทำบุญสุนทานอยู่เป็นนิจสิน นอกนั้นยัง
ได้ศึกษาหาความรู้และพิจารณาธรรม จนมีความรอบ
รู้ในพระธรรมอย่างแตกฉาน โดยเหตุนี้ จึงได้รับการ
แต่งตั้งให้เป็นไวยยาวัจกรของวัดกลาง จ.บุรีรัมย์ ตลอด
มาจนสิ้นอายุขัย

สิ่งใดที่มีการเริ่มต้น ก็ย่อมจะมีที่สิ้นสุด ฉัน
ใดก็ดี ชีวิตของนายอาน แก้วศิริ ก็ฉันนั้น เมื่ออายุ
ล่วงเข้าสู่วัยชรา ร่างกายก็ชำรุดทรุดโทรมลงไป เมื่อ
ต้นเดือนเมษายน ๒๕๓๔ ก็ได้เริ่มล้มเจ็บลงด้วยโรค
หัวใจโต ทางบุตรธิดาและญาติมิตรก็ได้ทำการพยาบาล
รักษา โดยให้อยู่ในความดูแลของแพทย์อย่างใกล้ชิด
คนไข้เองก็รู้กฎอันเป็นอนิจจังของโลก จึงได้ เจริญ
ภาวนาและควบคุมสติของตนเองอยู่เสมอ เมื่อถึงที่สุด
แล้วนายแพทย์ก็ไม่สามารถจะเหนี่ยวรั้งไว้ได้ แม้จะ
ให้การรักษาด้วยวิทยาการที่ดีที่สุดแล้วก็ตาม นายอาน

แก้วศิริ ก็จากไปอย่างสงบ และมีสติอยู่ตราบลมหาย ใจสุดท้าย ซึ่งเป็นการจากไปที่เป็น ภุภยกฺขยมรณะ คือการตายโดยสิ้นอายุและสิ้นกรรม ไม่มีความสงสัย และปัญหาเหลืออยู่เลยโดยแท้

นิพพานปจฺจโย โหตุ

คำไว้อาลัย

คุณลุงอาน แก้วศิริ เป็นญาติผู้ใหญ่ที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือมากที่สุดคนหนึ่ง ในบรรดาญาติผู้ใหญ่ทั้งหลาย คุณลุงเป็นผู้ที่มีคุณธรรมสูง ถือความยุติธรรมเป็นที่ตั้ง แม้ข้าพเจ้าจะอยู่ห่างไกลกับคุณลุงเพราะต่างก็ประกอบอาชีพตั้งหลักแหล่งอยู่คนละแห่ง นาน ๆ นับเป็นปีจึงจะได้มีโอกาสพบกันสักครั้งหนึ่ง แต่ความรักใคร่เมตตา ที่คุณลุงมีต่อข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นหลานก็เสมอต้นเสมอปลาย ไม่มีเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใดเลย ด้วยคุณธรรมอันสูงของคุณลุงดังกล่าวแล้วนี่เอง ที่เป็นเหตุให้ข้าพเจ้ารู้สึก เคารพรักคุณลุงอย่างแน่นแฟ้นตลอดมา

คุณลุงเป็นผู้ถือมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า มีปณิธานอย่างแน่วแน่ที่จะบริจาคทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อสร้างและซ่อมแซมถาวรวัตถุ ในพระพุทธศาสนา ก่อนที่คุณลุงจะถึงแก่กรรมไม่นานนัก ข้าพเจ้าได้ไปเยี่ยมคุณลุงที่บ้าน ตำบลตลิ่งชัน ซึ่งคุณลุงมาพักรักษาตัวอยู่ที่นั่น ข้าพเจ้าสังเกตเห็นได้ชัดว่าคุณลุงดีใจมากที่ได้พบข้าพเจ้า คุณลุงปรารถถึงเรื่องการสร้างโบสถ์วัดสวนสว่าง (บ้านนา) ซึ่งข้าพเจ้าเคยเป็นประธานกรรมการทอดกฐินที่วัดนี้ เพื่อหาเงินสร้างโบสถ์ให้เป็นศรีสง่าแก่บ้านนา แทนโบสถ์หลังเดิมซึ่งสร้างด้วยไม้หลังคามุงสังกะสีเก่าแก่ทรุดโทรมมาก เพราะสร้างมาประมาณ ๘๐ ปีเศษแล้ว วัดบ้านนานี้เป็นวัดที่คุณลุงเคยเรียนหนังสือตั้งแต่สมัยเป็นเด็ก และได้อุปสมบทที่วัดนี้ ข้าพเจ้าบอกคุณลุงว่า ขณะนี้มีเงินที่ได้จากการทอดกฐิน ๑๕๐,๐๐๐ บาทเศษ คณะกรรมการทอดกฐิน

ได้ปรึกษาตกลงกันว่า ฤดูแล้งที่จะถึงนี้จะลงมือสร้างโบสถ์บ้านนาทันที คุณลุงได้ทราบรายละเอียดแล้วก็เกิดความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแรงกล้า ถึงกับทำหนังสือมอบอำนาจให้ข้าพเจ้า ไปทำการรังวัดแบ่งแยกที่ดินของคุณลุงที่จังหวัดบุรีรัมย์ แล้วมอบให้ข้าพเจ้าขายเพื่อนำเงินไปสมทบทุน สร้างโบสถ์วัดบ้านนาต่อไป นอกจากนั้นยังปรารถต่อไปอีกว่า ถ้ามีเงินเหลือจากการสมทบทุนสร้างโบสถ์แล้ว ก็ขอให้สร้างเจดีย์สักองค์หนึ่ง เพราะที่วัดบ้านนายังไม่มีเจดีย์

คุณลุงลงนามในหนังสือมอบอำนาจให้ข้าพเจ้าเมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๑๔ ต่อมาอีก ๒ วัน คุณลุงก็ถึงแก่กรรม ไม่ทันได้เห็นโบสถ์วัดบ้านนา และเจดีย์สมดังที่คุณลุงได้ปณิธานไว้ ดังการที่คุณลุงมีจิตศรัทธาบริจาคทรัพย์สินเพื่อสร้างถาวรวัตถุ ในพระพุทธศาสนาเช่นนี้ ย่อมเป็นการแสดงออกซึ่งคุณธรรมอัน

สูงส่งของคุณลุง ยากที่จะหาผู้ใดเสมอเหมือน แม้ว่าคุณลุงจะด่วนจากไป ไม่ทันเห็นโบสถ์และเจดีย์วัดบ้านนาก็ตาม ข้าพเจ้าก็ขอตั้งปณิธานอย่างแน่วแน่ว่า ข้าพเจ้าจะสละกำลังใจกำลังกายและกำลังทรัพย์เพื่อสร้างโบสถ์และเจดีย์วัดบ้านนาให้สำเร็จ ตามที่รับปากกับคุณลุงไว้ให้จงได้

คุณลุงได้ล่วงลับไปแล้ว แต่คุณงามความดีของคุณลุงยังคงอยู่หาได้ล่วงลับตามไปด้วยไม่ ด้วยอำนาจแห่งกุศลผลบุญ ที่คุณลุงได้ประกอบมาแล้วในอดีต และด้วยอำนาจของบุญบารมีที่คุณลุงได้บำเพ็ญมาแล้วด้วยดีตลอดชั่วชีวิตอันยาวนาน คงจะประกอบเป็นปัจจัยให้คุณลุง ได้เสวยความสมบูรณ์พูนสุข ในสรวงสวรรค์อันเป็นภพภูมิที่พึงปรารถนา ขอให้ดวงวิญญาณของคุณลุง จงประสบแต่ความเกษมสำราญตามคติวิสัยนั้นเทอญ

สนิท เกษะศิริ

เลขานุการกรมบัญชีกลาง

ลักษณะ ๑

การสมรส

หมวด ๑

การหมั้น

มาตรา ๑๔๓๕ การหมั้น จะทำได้ต่อเมื่อชายมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ และหญิงมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์

ถ้าชายหรือหญิงยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องรับความยินยอมของบิดามารดาก่อน จึงจะหมั้นได้ ถ้าบิดาหรือมารดาตาย ต้องรับความยินยอมจากผู้ที่ยังอยู่

ถ้าชายหรือหญิงอยู่กับบิดาหรือมารดา ต้องรับความยินยอมของบิดาหรือมารดานั้น

ถ้ามีผู้ปกครอง ต้องรับความยินยอมของผู้ปกครอง

มาตรา ๑๔๓๖ ของหมั้น คือทรัพย์สินซึ่งฝ่ายชายให้ไว้แก่ฝ่ายหญิงเพื่อเป็นหลักฐาน และประกันว่าจะสมรสกับหญิงนั้น

เมื่อคู่หมั้นได้สมรสแล้ว ของหมั้นย่อมตกเป็นสิทธิแก่หญิง

สินสอด คือทรัพย์สิน ซึ่งฝ่ายชายให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองฝ่ายหญิง เพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส ถ้าไม่มีการสมรส ฝ่ายชายเรียกคืนได้

มาตรา ๑๔๓๗ การหมั้นนั้น ไม่เป็นเหตุที่จะร้องขอให้ศาลบังคับให้สมรสได้

ถ้าได้มีคำมั่นไว้ว่า จะให้เบี้ยปรับในเมื่อผิดสัญญาหมั้น คำมั่นนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๔๓๘ เมื่อมีการหมั้นแล้ว ถ้าฝ่ายใดผิดสัญญาหมั้น ฝ่ายนั้นต้องรับผิดใช้ค่าทดแทน

มาตรา ๑๔๓๙ ค่าทดแทนนั้น อาจเรียกได้ดังต่อไปนี้

(๑) ทดแทนความเสียหายต่อกาย หรือชื่อเสียงแห่งชายหรือหญิง

(๒) ทดแทนค่าใช้จ่ายซึ่งคู่หมั้น บิดามารดา หรือผู้ปกครองของผู้นั้น ได้ใช้จ่ายไปโดยสุจริตเนื่องในการเตรียมการสมรส

(๓) ทดแทนความเสียหาย เนื่องจากการที่ชายหรือหญิงได้จัดการทรัพย์สิน หรือกิจธุระของตนไปโดยมุ่งหมายว่าจะได้สมรส

ในกรณีที่หญิงเป็นผู้เสียหาย ให้ของหมั้นนั้นตกเป็นสิทธิแก่หญิง แต่ศาลอาจชี้ขาดว่า ของหมั้นนั้นเป็นค่าทดแทนเพียงพอแล้วก็ได้

มาตรา ๑๔๔๐ ถ้าคู่หมั้นฝ่ายหนึ่งตายก่อน

สมรส อีกฝ่ายหนึ่งจะเรียกร้องค่าทดแทนมิได้ ส่วนของหมั้นนั้น ถ้าหญิงตาย ให้ฝ่ายหญิงคืนแก่ฝ่ายชาย แต่ถ้าชายตายไม่ต้องคืนของหมั้น เว้นแต่มีสัญญาไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๔๔๑ ถ้าชายไม่ยอมสมรสกับหญิงคู่หมั้น โดยมีเหตุผลสำคัญอันเกิดแต่หญิงนั้น ให้หญิงคืนของหมั้นแก่ชาย และชายหญิงจะเรียกค่าทดแทนจากกันไม่ได้

มาตรา ๑๔๔๒ ถ้าหญิงไม่ยอมสมรสกับชายคู่หมั้น โดยมีเหตุผลสำคัญอันเกิดแต่ชายนั้น หญิงมิต้องคืนของหมั้น และชายหญิงจะเรียกค่าทดแทนจากกันไม่ได้

มาตรา ๑๔๔๓ ชายคู่หมั้นของหญิงอาจเรียกค่าทดแทนจากชายอื่น ผู้ทำการล่วงเกินหญิงคู่หมั้นในทางประเวณี

มาตรา ๑๕๕๕ การฟ้องเรียกค่าทดแทนตามหมวดนี้ ให้ผู้เสียหายเท่านั้นฟ้องได้ ทายาทจะฟ้องหรือรับมรดกความต่อไปมิได้ เว้นแต่ค่าทดแทนตามมาตรา ๑๔๓๙ (๒)

ห้ามมิให้นำคดีมาฟ้อง เมื่อพ้นกำหนดหกเดือนนับแต่วันผิดสัญญาหมั้น

หมวด ๒
เงื่อนไขแห่งการสมรส

มาตรา ๑๔๔๕ การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อ

(๑) ชายมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ และหญิงมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์แล้ว

(๒) ชายหญิงมิได้เป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมา หรือเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา

(๓) ชายหรือหญิงมิได้เป็นคู่สมรสของบุคคลอื่นอยู่

(๔) ชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากัน

(๕) ชายหรือหญิงไม่เป็นคนวิกลจริต

หญิงหม้ายจะสมรสใหม่ได้ เมื่อการสมรสครั้งก่อนสิ้นไปแล้ว ไม่น้อยกว่าสามร้อยสิบวัน แต่ความข้อนี้มิให้ใช้บังคับ เมื่อ

(ก) มีบุตรเกิดในระหว่างนั้น

(ข) สมรสกับคู่หย่าเดิม หรือ

(ค) มีคำสั่งของศาลให้สมรสได้

มาตรา ๑๔๔๖ ผู้รับบุตรบุญธรรม จะสมรสกับบุตรบุญธรรมนั้นไม่ได้

มาตรา ๑๔๔๗ ชายหรือหญิงผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะจะสมรส ให้นำมาตรา ๑๔๓๕ สามวรรคท้ายมาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔๔๘ ผู้ให้ความยินยอม จะให้ได้โดย

(๑) ลงลายมือชื่อในทะเบียนขณะจดทะเบียนสมรส

(๒) ทำเป็นหนังสือระบุนามผู้จะสมรส และลงลายมือชื่อผู้ให้ความยินยอม หรือ

(๓) ถ้ามีเหตุจำเป็น จะให้ความยินยอมโดยแสดงด้วยวาจาต่อหน้าพยาน อย่างน้อยสองคนก็ได้

ความยินยอม เมื่อให้แล้ว ถอนไม่ได้

มาตรา ๑๔๔๙ การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้ จะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนแล้ว

มาตรา ๑๔๕๐ การสมรสระหว่างคนในบังคับไทย หรือคนในบังคับไทยกับคนต่างประเทศ จะทำในเมืองต่างประเทศ ตามแบบที่กำหนดไว้ในกฎหมายไทยหรือกฎหมายแห่งประเทศนั้นก็ได้

การจดทะเบียนสมรสตามวรรคก่อนนั้น เจ้าพนักงานทูตหรือกงสุลไทยจะเป็นผู้ทำตามแบบที่กำหนดไว้ในกฎหมายไทยก็ได้

มาตรา ๑๔๕๑ บุคคลใดจดทะเบียนสมรสแล้ว จะจดทะเบียนอีกไม่ได้ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การสมรสครั้งก่อนได้หมดไปแล้ว เพราะตาย หย่า หรือศาลเพิกถอน

มาตรา ๑๔๕๒ เมื่อชายหญิงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย ถ้าชายหญิงนั้นได้แสดงเจตนาจะสมรสกัน และถ้าต่อมาได้จดทะเบียนสมรสแล้ว ให้ถือว่าการสมรสนั้นมีผลแต่วันแสดงเจตนา

หมวด ๓

สัมพันธ์แห่งสามีภริยา

มาตรา ๑๔๕๓ สามีภริยาจำต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา

สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกัน

มาตรา ๑๔๕๔ สามีเป็นหัวหน้าในคู่ครองเป็นผู้เลือกที่อยู่ และเป็นผู้อำนวยการในเรื่องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดู

มาตรา ๑๔๕๕ ถ้าการอยู่ร่วมกันจะเป็นอันตรายแก่อนามัย หรือทำลายความผาสุกอย่างมากของสามีหรือภริยา ฝ่ายที่จะต้องรับอันตรายหรือความเสียหาย อาจร้องต่อศาลขอให้สั่งอนุญาตให้ตนอยู่ต่างหาก

ในระหว่างที่เหตุนั้น ๆ ยังมีอยู่ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ศาล จะกำหนดจำนวนค่าอุปการะเลี้ยงดู ให้ฝ่ายหนึ่งเสียให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งตามควรแก่พฤติการณ์ก็ได้

มาตรา ๑๔๕๖ ถ้าภริยาประกอบวิชาชีพอยู่แล้วก่อนสมรส ภริยาอาจประกอบวิชาชีพนั้นต่อไปได้โดยมิต้องรับความยินยอมของสามี

มาตรา ๑๔๕๗ ถ้าศาลสั่งให้สามีหรือภริยาเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ภริยาหรือสามีย่อมเป็นผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ โดยอำนาจกฎหมาย

เมื่อผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการร้องขอและถ้ามีเหตุสำคัญ ศาลจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ก็ได้

หมวด ๔

ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา

มาตรา ๑๔๕๘ ถ้าสามีภริยามิได้ทำสัญญากันไว้ในเรื่องทรัพย์สินเป็นพิเศษก่อนสมรส ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาในเรื่องทรัพย์สินนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติในหมวดนี้

ถ้าข้อความใดในสัญญาก่อนสมรสขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือว่าให้ใช้กฎหมายประเทศอื่น บังคับในเรื่องทรัพย์สินนั้น ข้อความนั้น ๆ เป็นโมฆะ

มาตรา ๑๔๕๙ ข้อความใดในสัญญาก่อนสมรสไม่มีผลเกี่ยวถึงบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต

เมื่อสมรสแล้ว จะเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสนั้นไม่ได้ นอกจากจะได้รับอนุญาตจากศาลในกรณีที่มีเหตุผล

มาตรา ๑๔๖๐ สัญญาก่อนสมรสเป็นโมฆะ

(๑) ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อคู่สมรสและพยานอย่างน้อยสองคน

(๒) ถ้าได้ทำขึ้นแล้ว แต่ต่อมามิได้มีการสมรสกัน

มาตรา ๑๔๖๑ สัญญาใดที่สามีภริยา ได้ทำไว้ต่อกัน ในระหว่างเป็นสามีภริยากันนั้น ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกล้างเสียในเวลาใด ที่เป็นสามีภริยากันอยู่หรือภายในกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่ขาดจากการเป็นสามีภริยากันก็ได้ แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต

มาตรา ๑๔๖๒ ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา นอกจากที่ได้แยกไว้เป็นสินส่วนตัว ย่อมเป็นสินบริคณห์

สินบริคณห์ คือสินเดิมและสินสมรส

มาตรา ๑๔๖๓ สินเดิมได้แก่ทรัพย์สิน

(๑) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่แล้วก่อนสมรส

(๒) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มา ระหว่างเป็นสามีภริยาโดยทางพินัยกรรม หรือยกให้โดยเสน่หา เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้นั้น ได้แสดงไว้ว่าให้เป็นสินเดิม

มาตรา ๑๔๖๔ สินส่วนตัวได้แก่

(๑) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรส และคู่สมรสได้ทำสัญญาก่อนสมรสแยกไว้เป็นสินส่วนตัว

(๒) ทรัพย์สิน อันเป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัวตามฐานะ หรือเครื่องมือ เครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

(๓) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างเป็นสามีภริยาโดยทางพินัยกรรม หรือยกให้โดยเสน่หา เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้นั้น ได้แสดงไว้ให้เป็นสินส่วนตัว

(๔) ดอกผลของสินส่วนตัว

(๕) ของหมั้น

มาตรา ๑๔๖๕ ถ้าสินเดิมหรือสินส่วนตัว

(๑) ได้ขายหรือแลกเปลี่ยน

(๒) ทำลายไปหมด หรือแต่บางส่วน แต่ได้ทรัพย์สินอย่างอื่นมาทดแทนแล้ว

ให้เอาทรัพย์สินใหม่ที่ได้มานั้น แทนสินเดิมหรือสินส่วนตัวอันเก่า แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๔๖๖ สินสมรส ได้แก่ทรัพย์สินทั้งหมดที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส นอกจากที่ระบุไว้ว่า

เป็นสินเดิม หรือสินส่วนตัวตามมาตรา ๑๔๖๓ หรือ ๑๔๖๔

ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่า ทรัพย์สินอย่างหนึ่งเป็นสินสมรสหรือมิใช่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสินสมรส

มาตรา ๑๔๖๗ ถ้าทรัพย์สินใดซึ่งรวมอยู่ในสินสมรสเป็นจำพวกที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๕๖ แห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือที่มีเอกสารเป็นสำคัญ สามีหรือภริยาจะร้องขอ ให้ลงชื่อตนเป็นเจ้าของร่วมกันในเอกสารนั้นก็ได้

มาตรา ๑๔๖๘ สามีเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ เว้นแต่ในสัญญาก่อนสมรส จะได้กำหนดให้ภริยาเป็นผู้จัดการหรือให้จัดการร่วมกัน

มาตรา ๑๔๖๙ สามีมีสิทธิฟ้องคดีที่เกี่ยวกับการสงวน บำรุงรักษา หรือการใด ๆ เพื่อประโยชน์

แก่สินบริคณห์ และถ้าภริยาจะฟ้องคดีเช่นนี้ ต้องได้รับอนุญาตจากสามีก่อน เว้นแต่สัญญาก่อนสมรสกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น และหนี้อันเกิดแต่การฟ้องคดีนั้นต้องใช้จากสินบริคณห์

มาตรา ๑๔๗๐ แม้สามีเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ก็ตาม ภริยาก็ยังมีอำนาจจัดการบ้านเรือน และจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว โดยควรแก่อัตภาพ ค่าใช้จ่ายเช่นนี้ย่อมผูกพันสินบริคณห์

ถ้าภริยาจัดการดั่งกล่าวแล้ว เป็นที่เสียหายถึงขนาด สามีอาจร้องขอต่อศาลให้ห้ามหรือจำกัดอำนาจนี้เสียได้

มาตรา ๑๔๗๑ ถ้าสามีหรือภริยาซึ่งเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ จัดการให้เกิดเสียหายถึงขนาด ไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือทำ

หนี้เกินกึ่งหนึ่งของสินบริคณห์ อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่งอนุญาตให้ตนเป็นผู้จัดการได้

มาตรา ๑๔๗๒ เมื่อเกิดพฤติการณ์ดั่งกล่าวในมาตราก่อน หรือปรากฏว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำความหายนะให้แก่สินบริคณห์ ฝ่ายที่มีสิทธิจะร้องขอตามมาตราก่อน หรือฝ่ายที่จะได้รับความเสียหาย อาจร้องขอให้ศาลสั่งแบ่งสินบริคณห์ออกเป็นส่วนเสียก็ได้

มาตรา ๑๔๗๓ นอกจากจะมีสัญญาก่อนสมรสไว้เป็นอย่างอื่น สามีมีอำนาจจำหน่ายสินบริคณห์ได้

แต่ในกรณีต่อไปนี้ สามีต้องรับความยินยอมของภริยาเสียก่อน คือ

(๑) สินเดิมของภริยา

(๒) โอนโดยมีค่าตอบแทนซึ่งสินสมรสอย่างใดที่ภริยาได้มาโดยทางยกให้หรือพินัยกรรม

(๓) ให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางสมาคม

มาตรา ๑๔๗๔ ถ้าสินบริคณห์มีเอกสารลงชื่อสามีภริยาตามมาตรา ๑๔๖๗ การจำหน่ายสินบริคณห์นั้น ต้องเข้าชื่อด้วยกันทั้งสองคน

มาตรา ๑๔๗๕ เมื่อฝ่ายใดต้องให้ความยินยอมหรือลงชื่อกับอีกฝ่ายหนึ่งในเรื่องจัดทรัพย์สิน แต่ไม่ให้ความยินยอมหรือไม่ยอมลงชื่อ โดยปราศจากเหตุผลอีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตได้

มาตรา ๑๔๗๖ การใดที่สามีหรือภริยากระทำซึ่งต้องรับความยินยอมจากกัน และถ้าการนั้นมีกฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นหนังสือ หรือให้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ความยินยอมนั้นต้องทำเป็นหนังสือ

มาตรา ๑๔๗๗ สามีหรือภริยาไม่มีอำนาจทำพินัยกรรมยกสินบริคณห์ให้ผู้อื่นเกินกว่าส่วนของตน

มาตรา ๑๔๗๘ ในระหว่างที่เป็นสามีภริยากัน ฝ่ายใดจะยึดทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เว้นแต่สำหรับค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ยังมิได้ชำระ ตามคำพิพากษาของศาล

มาตรา ๑๔๗๙ ถ้าสามีหรือภริยาต้องใช้หนี้เป็นส่วนตัว ให้ใช้ด้วยสินส่วนตัวของฝ่ายนั้นก่อน เมื่อไม่พอจึงให้ใช้จากสินบริคณห์ที่เป็นส่วนของฝ่ายนั้น

มาตรา ๑๔๘๐ ถ้าสามีภริยาต้องรับผิดใช้หนี้ร่วมกัน ให้ใช้จากสินบริคณห์และสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย

มาตรา ๑๔๘๑ หนี้ที่สามีหรือภริยาก่อไว้ก่อนสมรส ให้ใช้จากสินส่วนตัวและส่วนสินบริคณห์ของฝ่ายนั้น

มาตรา ๑๔๘๒ หนี้ซึ่งก่อขึ้นในระหว่างสมรสดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นหนี้ร่วมกัน

(๑) หนี้ค่าอุปการะเลี้ยงดูรักษาพยาบาลครอบครัว และการศึกษาของบุตรตามสมควร

(๒) หนี้ที่เกี่ยวข้องกับสินบริคณห์

(๓) หนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงาน ซึ่งสามีภริยาทำด้วยกัน

(๔) หนี้ที่สามีหรือภริยาก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว แต่อีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบัน

มาตรา ๑๔๘๓ ถ้าสามีหรือภริยาถูกยึดทรัพย์ตามคำพิพากษา และเจ้าหนี้ไม่ได้รับใช้หนี้เต็มจำนวน เจ้าหนี้อาจร้องขอต่อศาล ให้แยกสินบริคณห์ออกเป็นส่วนของลูกหนี้เพื่อดำเนินการไปตามคำพิพากษาได้

มาตรา ๑๔๘๔ ถ้าสามีหรือภริยาต้องคำพิพากษาให้ล้มละลาย สินบริคณห์ย่อมแยกจากกันโดยอำนาจกฎหมาย นับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายนั้น

มาตรา ๑๔๘๕ เมื่อได้แยกสินบริคณห์ โดยกรณีใดก็ตาม ถ้าสามีหรือภริยาร้องขอ ศาลอาจสั่งให้รวมกันต่อไปได้

มาตรา ๑๔๘๖ เมื่อได้แยกทรัพย์สินไว้เป็นสินส่วนตัวโดยความตกลง โดยอำนาจกฎหมาย หรือโดยคำสั่งศาลแล้ว ให้ใช้ข้อบังคับดังต่อไปนี้

(๑) สามีหรือภรรยาต่างมีกรรมสิทธิ์ มีอำนาจจัดการและจำหน่ายสินส่วนตัวนั้นได้โดยลำพัง

ถ้าภริยาอนุญาตให้สามีจัดการสิน ส่วนตัวของตน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าภริยาได้ยอมให้สามีเก็บดอกผลจากทรัพย์สินนั้นมาใช้สอยในการบ้านเรือนได้

(๒) ในกรณีที่สินบริคณห์หมดแล้ว สามีหรือภริยาต้องออกค่าใช้สอย สำหรับการบ้านเรือนตามส่วนมากและน้อยแห่งสินส่วนตัวของตน

ถ้าสามีหรือภริยามีหนี้สินล้นพ้นตัว ฝ่ายหนึ่งต้องรับผิดในหนี้ที่อีกฝ่ายหนึ่งได้ทำขึ้น เนื่องในการใช้สอยสำหรับการบ้านเรือนนั้น

มาตรา ๑๔๘๗ เมื่อแยกสินบริคณห์แล้ว ส่วนที่แยกออกเบ็นของสามี หรือภริยาตกเบ็นสินส่วนตัวของฝ่ายนั้น

หมวด ๕

เพิกถอนการสมรส

มาตรา ๑๔๘๘ บุคคลใดจะอ้างว่า การสมรสเป็นโมฆะหรือ โมฆียะไม่ได้ นอกจากศาลพิพากษาว่าเป็นเช่นนั้น

มาตรา ๑๔๘๙ ถ้าการสมรสผิดบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๔๕ (๑) เมื่อผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ ศาลอาจสั่งให้เพิกถอนเสียได้ แต่บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ให้ความยินยอมแล้วจะร้องขอไม่ได้ ถ้าการสมรสนั้นศาลมิได้สั่งให้เพิกถอนจนชายหญิงมีอายุครบตามมาตรานั้น หรือหญิงมีครรภ์ก่อนอายุครบกำหนด ให้ถือว่าสมบูรณ์มาแต่เวลาสมรส

มาตรา ๑๔๙๐ การสมรสผิดบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๔๕ (๒) (๓) หรือ (๕) ให้ถือว่าเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๔๙๑ การสมรสผิดบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๔๕ (๔) ให้ถือว่าเป็นโมฆะ

ถ้าความยินยอมบกพร่อง เพราะสำคัญตัวผิด หรือมีการข่มขู่ให้ถือว่าเป็นโมฆียะ เมื่อผู้ที่ให้ความยินยอมอันบกพร่องนั้นร้องขอ ศาลอาจสั่งให้เพิกถอนเสียได้

อายุความในคดีเช่นนี้ มีกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ทราบว่าสำคัญตัวผิด หรือเมื่อมีโอกาสที่จะฟ้องคดีได้

มาตรา ๑๔๙๒ เมื่อสมรสแล้ว จะเลิกร้างเสีย เพราะเหตุถ้อยคำที่ให้ต่อนายทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๔๕ วรรคสองไม่เป็นความจริงนั้น

มิได้ แต่บุตรซึ่งเกิดภายในสามร้อยสิบวัน นับแต่วันที่ภริยาขาดจากสามีคนก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุตรของสามีคนก่อนนั้น

มาตรา ๑๔๙๓ ถ้าชายหรือหญิง ยังไม่บรรลุนิติภาวะสมรส โดยมิได้รับความยินยอมของบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือโดยคำสั่งศาล บิดามารดาหรือผู้ปกครองเท่านั้น อาจร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการสมรสได้ เว้นแต่

(ก) ล่วงพ้นหกเดือนนับแต่วันทราบการสมรส

(ข) ชายหรือหญิง มีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์แล้ว

(ค) เมื่อหญิงมีครรภ์แล้ว

มาตรา ๑๔๙๔ เหตุที่การสมรส ถูกเพิกถอนไม่เป็นผลให้ชายหรือหญิงผู้สมรสโดยสุจริต เสื่อมสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสนั้น

ถ้าฝ่ายเดียวทำการสมรสโดยสุจริต ฝ่ายนั้นมีสิทธิเรียกร้องค่าทดแทนได้ ถ้าหญิงเป็นฝ่ายสุจริต อาจเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูได้อีกด้วย

มาตรา ๑๔๙๕ เหตุที่การสมรส ถูกเพิกถอนไม่เป็นผลให้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตเสื่อมสิทธิที่ได้มาก่อนการเพิกถอนนั้น

มาตรา ๑๔๙๖ เมื่อมีการเพิกถอนการสมรส ให้นำบทบัญญัติอันว่าด้วยการขาดจากการสมรส โดยการหย่าตามคำพิพากษาของศาลมาบังคับโดยอนุโลม

หมวด ๖

การขาดจากการสมรส

มาตรา ๑๕๙๗ ความตายหรือการหย่าเท่านั้นเป็นเหตุให้ขาดจากการสมรส

มาตรา ๑๕๙๘ การหย่านั้น จะทำได้แต่โดยความยินยอมทั้งสองฝ่ายหรือโดยคำพิพากษาของศาล

การหย่าโดยความยินยอม ต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อยสองคน

มาตรา ๑๕๙๙ เมื่อได้จดทะเบียนสมรส ตามประมวลกฎหมายนี้ การหย่าโดยความยินยอมจะสมบูรณ์ ต่อเมื่อสามีและภริยาได้จดทะเบียนการหย่านั้นแล้ว

มาตรา ๑๕๐๐ คดีฟ้องหย่านั้น ถ้า

(๑) ภริยามีชู้ สามีฟ้องหย่าได้

(๒) สามีหรือภริยาประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง หรือทำร้ายร่างกายอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่งถึงบาดเจ็บ หรือหมิ่นประมาทอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๓) สามีหรือภริยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินกว่าหนึ่งปี หรือไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูตามสมควร หรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามีภริยากันอย่างร้ายแรง จนอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจจะอยู่กินเป็นสามีภริยาต่อไป อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๔) สามีหรือภริยา ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกฐานลักทรัพย์ วิ่งราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์

โจรสลัด หรือปลอมแปลงเงินตราหรือต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ในความผิดอย่างอื่นเกินกว่าสามปี อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๕) สามีหรือภริยาที่ถูกศาลสั่งว่า เป็นคนสาบสูญ และศาลยังไม่เพิกถอนคำสั่งนั้น อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๖) สามีหรือภริยา ที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ เพราะเหตุวิกลจริตตลอดมาเกินกว่าสามปีนับแต่วันศาลสั่ง และความวิกลจริตนั้นไม่มีทางที่จะหายได้ ทั้งถึงขีดที่จะอยู่กินเป็นสามีภริยากันต่อไปอีกไม่ได้แล้ว อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๗) สามีหรือภริยาผิดทัณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๘) สามีหรือภริยา เป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรง อันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่ง และโรคนั้นไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๙) สามีหรือภริยามีอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ไม่สมบูรณ์ จนมิสามารถจะอยู่ด้วยกันฉันสามีภริยาได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

มาตรา ๑๕๐๑ ถ้าสามียินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจให้ภริยามีชู้ตามมาตรา ๑๕๐๐ (๑) หรือสามีภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยินยอมรู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิดตามมาตรา ๑๕๐๐ (๔) จะฟ้องหย่าไม่ได้

มาตรา ๑๕๐๒ ถ้าสามีภริยาหย่ากันเอง ความตกลงว่าฝ่ายใดจะปกครองบุตรคนไหน ให้ทำเป็นหนังสือ ถ้ามิได้ตกลงไว้เช่นนั้น ให้บิดาเป็นผู้ปกครอง

ถ้าหย่ากันโดยคำพิพากษาของศาล ให้ฝ่ายชนะคดีเป็นผู้ปกครอง เว้นแต่ศาลจะชี้ขาดให้อีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้ปกครอง

มาตรา ๑๕๐๓ ถ้าปรากฏว่าผู้ปกครอง ตามความในมาตรา ๑๕๐๒ ประพฤติตนไม่สมควร หรือภายหลังพฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจสั่ง

เปลี่ยนตัวผู้ปกครอง โดยเพ่งเล็งถึงความผาสุก และประโยชน์ของบุตรนั้นเป็นประมาณ

แม้จะมอบให้ฝ่ายหนึ่งปกครองก็ตาม อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะติดต่อกับบุตรของตน ได้ตามสมควรแล้วแต่พฤติการณ์

มาตรา ๑๕๐๔ เมื่อสามีภริยาหย่ากัน ให้ต่างออกเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร โดยกำหนดจำนวนไว้ในสัญญาหย่า หรือตามที่ได้กำหนดไว้ในคำ พิพากษาของศาล

มาตรา ๑๕๐๕ เมื่อศาลพิพากษา ให้หย่ากันโดยภริยามีชู้ สามีมีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากภริยาและชู้

สามีจะเรียกค่าทดแทน จากผู้ที่ล่วงเกินภริยาไปในทำนองชู้สาวก็ได้

ถ้าสามียินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจให้ภริยามีชู้ หรือให้ล่วงเกินภริยาตนไปในทำนองชู้สาว สามีจะเรียกค่าทดแทนไม่ได้

มาตรา ๑๕๐๖ ในการหย่านั้น ถ้าศาลชี้ขาดว่าฝ่ายใดเป็นผู้ต้องรับผิดแต่ฝ่ายเดียว และอีกฝ่ายหนึ่งยากจนลงไม่มีรายได้พอจากทรัพย์สิน หรือจากการงานที่เคยทำอยู่ระหว่างสมรส ศาลจะสั่งให้ฝ่ายที่ต้องรับผิดนั้นจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดู ให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งตามสมควรแก่ฐานะของผู้รับและความสามารถของผู้ให้ก็ได้

มาตรา ๑๕๐๗ ถ้าหย่าขาดจากกัน เพราะเหตุวิกลจริตของคู่สมรสฝ่ายหนึ่ง คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งต้องออกค่าอุปการะเลี้ยงดู ให้แก่ฝ่ายที่วิกลจริตนั้น โดยอนุโลมตามมาตราก่อน

มาตรา ๑๕๐๘ ถ้าฝ่ายที่รับค่าอุปการะเลี้ยงดูสมรสใหม่ สิทธิรับค่าอุปการะเลี้ยงดูย่อมหมดไป

มาตรา ๑๕๐๙ สิทธิฟ้องร้องโดยอาศัยเหตุในอนุมาตรา (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๗) แห่งมาตรา

๑๕๐๐ หรือมาตรา ๑๕๐๕ ย่อมระงับไป เมื่อพ้นกำหนดสามเดือนนับแต่วันผู้กล่าวอ้างรู้ หรือควรรู้ความจริง ซึ่งตนอาจยกขึ้นกล่าวอ้าง อย่างไรก็ตาม ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันเกิดเหตุนั้น

เหตุอันจะยกขึ้นฟ้องหย่าไม่ได้แล้วนั้น อาจนำสืบสนับสนุนคดีฟ้องหย่าซึ่งอาศัยเหตุอย่างอื่น

มาตรา ๑๕๑๐ ขณะคดีฟ้องหย่าอยู่ในระหว่างพิจารณา ถ้าฝ่ายใดร้องขอศาลอาจสั่งให้จัดการชั่วคราวตามที่เห็นควร เช่นในเรื่องสินบริคณห์ ที่พักอาศัย การอุปการะเลี้ยงดูสามีภริยาและการพิทักษ์อุปการะเลี้ยงดูบุตรของเขา

มาตรา ๑๕๑๑ การสมรส ที่จดทะเบียนตามกฎหมายนั้น การหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายมีผลนับแต่เวลาจดทะเบียนเป็นต้นไป

การหย่าตามคำพิพากษา มีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการหย่านั้นแล้ว

มาตรา ๑๕๑๒ เมื่อหย่ากันแล้ว ให้จัดการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยา

แต่ในระหว่างสามีภริยา

(ก) ถ้าเป็นการหย่ากันโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย ให้จัดการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยาตามที่มีอยู่ในเวลาจดทะเบียนการหย่า

(ข) ถ้าเป็นการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล คำพิพากษาส่วนที่บังคับทรัพย์สิน ระหว่างสามีภริยานั้นมีผลย้อยหลังไปถึงวันฟ้องหย่า

มาตรา ๑๕๑๓ เมื่อหย่ากัน

(๑) ให้คืนสินเดิมแก่คู่สมรสทั้งสองฝ่าย

(๒) ถ้าสินเดิมของฝ่ายใดขาดไป ให้เอาสินสมรสใช้สินเดิมเสียก่อน

(๓) ถ้าไม่มีสินสมรส หรือเอาสินสมรสใช้หมดแล้ว สินเดิมยังไม่ครบจำนวน ให้ชักสินเดิมของฝ่ายที่ยังเหลือมากมาเฉลี่ยใช้ฝ่ายที่สินเดิมขาดตามส่วนมากและน้อย

มาตรา ๑๕๑๔ ถ้าฝ่ายใดจำหน่ายสินเดิมของตนเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว โดยมิได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง หรือจงใจทำให้สูญหายไป จะชักสินสมรสหรือเฉลี่ยสินเดิมไม่ได้

มาตรา ๑๕๑๕ ถ้าฝ่ายใดมิได้รับความยินยอมจากฝ่ายที่เป็นเจ้าของสินเดิม จำหน่ายเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวหรือจงใจทำให้สูญหายไป ให้ชักสินเดิมของฝ่ายนั้นใช้เจ้าของ ถ้าสินเดิมไม่มีหรือมีไม่พอ ให้

ชักสินส่วนตัวใช้และฝ่ายนั้นจะชักสินสมรส หรือเฉลี่ยสินเดิมมาใช้ไม่ได้

มาตรา ๑๕๑๖ เมื่อสามีภริยาขาดกัน และชายมีเรือนหอในที่ดินของฝ่ายหญิง ชายต้องรื้อเรือนนั้นไป แต่ถ้ารื้อไปจะเสียหายเกินกึ่งราคาตลาดของเรือนหอในขณะนั้น ให้นำมาตรา ๑๓๑๐ วรรค ๑ แห่งประมวลกฎหมายนี้มาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๑๗ การแบ่งสินสมรสนั้น ให้ชายและหญิงได้ส่วนเท่ากัน เว้นแต่ชายหรือหญิงมีสินเดิมฝ่ายเดียว อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีสินเดิม ก็ให้ชายหรือหญิงฝ่ายที่มีสินเดิมได้สองส่วน ฝ่ายที่ไม่มีสินเดิมได้หนึ่งส่วน

มาตรา ๑๕๑๘ ในระหว่างสามีภริยา ให้แบ่งความรับผิด ในหนี้ที่จะต้องรับผิดด้วยกันตามส่วนที่จะได้สินสมรส

ลักษณะ ๒

บิดามารดากับบุตร

หมวด ๑

บิดามารดา

มาตรา ๑๕๑๙ เด็กเกิดแต่หญิงขณะเป็นภริยาชาย หรือภายในสามร้อยสิบวัน นับแต่ขาดจากการสมรส ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุตรของชายผู้เป็นสามี

มาตรา ๑๕๒๐ เด็กตามลักษณะ ที่ระบุไว้ในมาตราก่อน ชายผู้เป็นสามีจะไม่รับเป็นบุตรของตนก็ได้ โดยฟ้องมารดากับเด็กร่วมกันเป็นจำเลยและพิสูจน์ว่าตนไม่ได้อยู่ร่วมกับมารดาเด็ก ในระยะเวลาตั้งครรภ์ คือระหว่างร้อยแปดสิบวันถึงสามร้อยสิบวันก่อนเด็กเกิด

หรือตนไม่อาจเป็นบิดาของเด็ก เพราะเหตุไม่สามารถอย่างอื่น

มาตรา ๑๕๒๑ ถ้าสามีพิสูจน์ได้ว่า เด็กเกิดในระยะเวลาน้อยกว่าร้อยแปดสิบวัน ภายหลังที่ได้ทำการสมรส ก็ไม่ต้องนำพยานอื่นมาสืบประกอบอีกในข้อไม่รับเด็กเป็นบุตร

แต่ถ้าปรากฏว่า ก่อนสมรสสามีร่วมประเวณีกับมารดาเด็กในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า สามีเป็นบิดาของเด็กนั้น

มาตรา ๑๕๒๒ การฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่สามีรู้หรือควรรู้ถึงการเกิดของเด็ก แต่ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปี นับแต่วันเกิดของเด็ก

มาตรา ๑๕๒๓ การฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตร

ผู้มีสิทธิได้รับมรดกร่วมกับเด็ก หรือผู้จะเสียสิทธิรับมรดกเพราะการเกิดของเด็กนั้น อาจฟ้องได้ในกรณีต่อไปนี้

(๑) ถ้าสามีตาย หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถก่อนพ้นกำหนดที่สามีจะฟ้องได้

(๒) ถ้าไม่ปรากฏว่า สามียังมีชีวิตอยู่หรือตาย หรือหาที่อยู่ไม่พบ

แต่ห้ามมิให้ฟ้องคดีเช่นนี้ เมื่อพ้นกำหนดสามเดือน นับแต่วันที่ผู้มีส่วนได้เสียรู้หรือควรรู้ถึงการเกิดของเด็กนั้น

มาตรา ๑๕๒๔ การอ้างว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ย่อมพิสูจน์ได้จากทะเบียนคนเกิด

ถ้าไม่ปรากฏในทะเบียน พฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมา ว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายย่อมเป็น

หลักฐานพอแล้ว

พฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมา ว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายนั้น ให้พิจารณาจากข้อเท็จจริงที่แสดงความเกี่ยวข้องฉันบิดากับบุตร ซึ่งปรากฏในระหว่างตัวเด็กกับครอบครัว ที่เด็กอ้างว่าตนสังกัดอยู่ เช่นบิดาให้การศึกษา ให้ความอุปการะเลี้ยงดู หรือยอมให้เด็กนั้นใช้นามสกุลของตน หรือโดยเหตุประการอื่น ๆ

มาตรา ๑๕๒๕ เด็กเกิดจากหญิงที่มิได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น

มาตรา ๑๕๒๖ เด็กเกิดก่อนสมรส จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกัน หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

มาตรา ๑๕๒๗ บิดาจะจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของเด็ก และมารดาเด็ก เด็กหรือมารดาอาจคัดค้านว่าผู้ร้องไม่ใช่บิดา ในกรณีเช่นนั้นการจดทะเบียนว่าเป็นบุตรต้องมีคำพิพากษาของศาล

เมื่อเจ้าหน้าที่ได้แจ้งความ การขอจดทะเบียนไปยังเด็กและมารดา ถ้าไม่คัดค้านภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันรู้หรือควรรู้แจ้งความนั้น ให้ถือว่าเด็ก และมารดายินยอม ถ้าเด็กหรือมารดาอยู่นอกประเทศไทยให้ขยายกำหนดเวลานั้นเป็นหกเดือน

มาตรา ๑๕๒๘ ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้ศาลถอนการจดทะเบียบเด็กเป็นบุตร เพราะเหตุว่าผู้ขอให้จดทะเบียนนั้นมิใช่บิดาก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายในสามเดือนนับแต่วันที่ทราบการจดทะเบียนนั้น อนึ่ง ห้ามมิ

ให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันจดทะเบียน

มาตรา ๑๕๒๙ การฟ้องคดี ขอให้รับเด็กเป็นบุตร ให้มีได้แต่ในกรณีต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีการข่มขืนทำชำเรา ฉุดคร่า หรือหน่วงเหนี่ยวกักขังหญิงมารดา โดยมิชอบด้วยกฎหมายในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

(๒) เมื่อมีการลักพาหญิงมารดา ไปในทางชู้สาว หรือมีการล่อลวงร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้ ในกรณีหลังต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือซึ่งบิดาทำไว้

(๓) เมื่อมีเอกสารของบิดาแสดงชัดว่า เด็กนั้นเป็นบุตรของตน

(๔) เมื่อบิดามารดาได้อยู่กินด้วยกัน อย่างเปิดเผยในระยะเวลาซึ่งหญิงมารดาอาจตั้งครรภ์ได้

(๕) เมื่อมีพฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย

ถ้าปรากฏว่าในระยะเวลาตั้งครรภ์ หญิงมารดาได้ร่วมประเวณีกับชายอื่น หรือสำส่อนในทางประเวณีเป็นที่รู้กันทั่วไป หรือชายไม่อาจเป็นบิดาเด็กนนได้ ให้ยกฟ้องเสีย

การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตร ในระหว่างที่เด็กเป็นผู้เยาว์ ผู้แทนโดยชอบธรรมของเด็กเป็นผู้ฟ้องแทน หรือถ้าเด็กจะฟ้องเองก็ต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันบรรลุนิติภาวะ

ถ้าเด็กนั้นตาย ผู้สืบสันดานของเด็กจะฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้เหตุที่อาจขอให้รับเด็กเป็นบุตรอนึ่ง ห้ามมิให้ฟ้องคดีเช่นนี้เมื่อพ้นสิบปี นับแต่วันที่เด็กนั้นตาย

มาตรา ๑๕๓๐ การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายมีผล

(๑) ถ้าบิดามารดาสมรสกันภายหลัง ให้มีผลนับแต่วันสมรส

(๒) ถ้าบิดาจดทะเบียนเด็กเป็นบุตร ให้มีผลนับแต่วันจดทะเบียน

(๓) ถ้ามีคำพิพากษาว่าเป็นบุตร ให้มีผลนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรตามคำพิพากษาแล้ว

มาตรา ๑๕๓๑ เมื่อได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรแล้วจะถอนมิได้

มาตรา ๑๕๓๒ บุตรเกิดระหว่างสมรส ซึ่งได้เพิกถอนภายหลังนั้นให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย

หมวด ๒

สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดา และบุตร

มาตรา ๑๕๓๓ บุตรชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิใช้นามสกุลและรับมรดกได้

มาตรา ๑๕๓๔ ผู้ใดจะฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรืออาญาไม่ได้ แต่เมื่อผู้นั้นร้องขอ พนักงานอัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้

มาตรา ๑๕๓๕ บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา

มาตรา ๑๕๓๖ บิดามารดาจำต้องอุปการะ

เลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตร ในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์

บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพ และหาเลี้ยงตนเองมิได้

มาตรา ๑๕๓๗ บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดา

อำนาจปกครองนั้นอยู่แก่บิดา

มาตรา ๑๕๓๘ อำนาจปกครองจะอยู่แก่มารดาในกรณีต่อไปนี้ เมื่อ

(๑) บิดาตาย

(๒) ไม่แน่นอนว่าบิดามีชีวิตอยู่หรือตาย

(๓) บิดาถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(๔) บิดามีจิตฟั่นเฟือน ต้องรักษาตัวในโรงพยาบาล

(๕) บุตรเกิดนอกสมรส และบิดามิได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย

(๖) ศาลสั่งให้อำนาจปกครองอยู่แก่มารดา

มาตรา ๑๕๓๙ ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิ

(๑) กำหนดที่อยู่ของบุตร

(๒) ทำโทษบุตรตามสมควร เพื่อว่ากล่าวสั่งสอน

(๓) ให้บุตรทำการงานตามสมควร แก่ความสามารถและฐานานุรูป

(๔) เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่น ซึ่งกักบุตรไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๑๕๔๐ เมื่อบุคคลใด มีบุตรติดมาได้สมรสกับบุคคลอื่น อำนาจปกครองบุตรอยู่กับผู้ที่บุตรนั้นติดมา

มาตรา ๑๕๔๑ ผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของบุตร

ถ้าบุตรยังไม่บรรลุนิติภาวะ ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ใช้อำนาจปกครองย่อมเป็นผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๕๔๒ คำบอกกล่าว ที่ผู้ใช้อำนาจปกครองแจ้งไป หรือรับแจ้งมา ให้ถือว่าเป็นคำบอกกล่าวที่บุตรได้แจ้งไปหรือรับแจ้งมา

มาตรา ๑๕๔๓ อำนาจปกครองนั้น รวมทั้งการจัดการทรัพย์สินของบุตรด้วย และให้จัดการทรัพย์สินนั้นด้วยความระมัดระวัง เช่นวิญญูชนจะพึงกระทำ

มาตรา ๑๕๔๔ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะทำหนี้ที่บุตรจะต้องทำเองโดยมิได้รับความยินยอมของบุตรนั้นไม่ได้

มาตรา ๑๕๔๕ ถ้าบุตรมีเงินได้ ให้ใช้เงินนั้นเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูและการศึกษาก่อน ส่วนที่เหลือผู้ใช้อำนาจปกครองจะเอาใช้ตามสมควรก็ได้

บทบัญญัตินี้ มิให้ใช้บังคับถึงเงินได้ที่เกิดจากทรัพย์สินโดยทางยกให้โดยเสน่หา หรือพินัยกรรมซึ่งมีเงื่อนไขว่ามิให้ผู้ใช้อำนาจปกครอง ได้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น ๆ

มาตรา ๑๕๔๖ นิติกรรมใดอันเกี่ยวแก่ทรัพย์สินของเด็กดั่งต่อไปนี้ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะทำมิได้เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

(๑) ขาย แลกเปลี่ยน หรือจำนองอสังหาริมทรัพย์

(๒) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินกว่าสามปี

(๓) ให้กู้ยืมเงิน

(๔) ประนีประนอมยอมความ

(๕) ให้โดยเสน่หา เว้นแต่จะเอาจากเงินได้ของเด็กให้ แทนเด็กเพื่อการศาสนา หรือการสมาคมตามประเพณีพอควรแก่ฐานานุรูปของเด็ก

(๖) ไม่รับมรดกหรือพินัยกรรม หรือการให้โดยเสน่หา ซึ่งไม่มีเงื่อนไขหรือค่าภารติดพัน

(๗) รับหรือไม่รับมรดกหรือพินัยกรรม หรือการให้โดยเสน่หา ซึ่งมีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน

(๘) มอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจ-ฉัย

มาตรา ๑๕๔๗ ถ้าในกิจการใด ประโยชน์ของผู้ใช้อำนาจปกครองขัดกับประโยชน์ของผู้เยาว์ ผู้ใช้อำนาจปกครองต้องได้รับอนุญาตของศาลก่อน จึง

ทำกิจการนั้นได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๕๔๘ บุคคลใดจะโอนทรัพย์สิน ให้ผู้เยาว์ โดยพินัยกรรมหรือโดยเสน่หามีเงื่อนไขว่า ให้บุคคลอื่น นอกจากผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้จัดการจนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะก็ได้ ผู้จัดการนั้นต้องเป็นผู้ซึ่งผู้โอนระบุชื่อไว้ หรือถ้ามิได้ระบุไว้ก็ให้ศาลสั่งแต่การจัดการทรัพย์สินนั้น ต้องอยู่ใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายนี้ มาตรา ๖๐, ๖๑ และ ๖๓

มาตรา ๑๕๔๙ เมื่ออำนาจปกครองสิ้นไปแล้ว ผู้ใช้อำนาจปกครอง ต้องรีบส่งมอบทรัพย์สินที่จัดการและบัญชีในการนั้นให้เด็ก และถ้ามีเอกสารเกี่ยวกับเรื่องจัดการทรัพย์สินนั้น ก็ให้ส่งมอบพร้อมกับบัญชี

มาตรา ๑๕๕๐ เด็กผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว จะให้สัตยาบันการจัดการทรัพย์สินของตนได้ ก็ต่อเมื่อได้รับมอบทรัพย์สิน บัญชีและเอกสารตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๔๙

มาตรา ๑๕๕๑ คดีเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินในระหว่างเด็กกับผู้ใช้อำนาจปกครองนั้น ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่เวลาที่อำนาจปกครองสิ้นไป

ถ้าอำนาจปกครองสิ้นไปขณะเด็กยังเป็นผู้เยาว์อยู่ ให้เริ่มนับอายุความในวรรคก่อนตั้งแต่เวลาที่เด็กบรรลุนิติภาวะ หรือเมื่อมีผู้แทนโดยชอบธรรมขึ้นใหม่

มาตรา ๑๕๕๒ ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครอง เป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ โดยคำสั่งของศาลก็ดี ใช้อำนาจปกครองเกี่ยวแก่ตัวเด็กโดยมิชอบก็ดี ประพฤติชั่วร้ายก็ดี ในกรณีเหล่านี้ ศาลจะสั่งเอง หรือจะสั่งเมื่อญาติสนิทของเด็กหรือพนักงานอัยการร้องขอ ให้ถอนอำนาจปกครองเสียบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองล้มละลายก็ดี หรือจัดการทรัพย์สินของเด็กในทางที่ผิด จนอาจเป็นภัยก็ดี

ศาลจะสั่งตามวิธีในวรรคก่อน ให้ถอนอำนาจจัดการทรัพย์สินเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๕๓ ผู้ถูกถอนอำนาจปกครอง บางส่วนหรือทั้งหมดนั้น ถ้าเหตุดั่งกล่าวไว้ในมาตราก่อนสิ้นไปแล้ว และเมื่อตนเองก็ดี หรือญาติสนิทของเด็กก็ดี ร้องขอ ศาลจะสั่งให้มีอำนาจปกครองดั่งเดิมก็ได้

มาตรา ๑๕๕๔ การที่ผู้ใช้อำนาจปกครองถูกถอนอำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ไม่เป็นเหตุให้ผู้นั้นพ้นจากหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กตามกฎหมาย

หมวด ๓
ความปกครอง

มาตรา ๑๕๕๕ บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและไม่มีบิดามารดา หรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครองเสียแล้วนั้น จะจัดให้มีผู้ปกครองขึ้นในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ก็ได้

ในกรณีที่ผู้ใช้อำนาจปกครอง ถูกถอนอำนาจตามมาตรา ๑๕๕๒ จะตั้งผู้ปกครองเพื่อจัดการทรัพย์สินเป็นพิเศษก็ได้

มาตรา ๑๕๕๖ ผู้ปกครองตามมาตรา ๑๕๕๕ จะตั้งโดยพินัยกรรมของบิดาหรือมารดา ซึ่งตายทีหลังก็

ได้ หรือเมื่อญาติของผู้เยาว์หรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะตั้งก็ได้

มาตรา ๑๕๕๗ บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วอาจถูกตั้งเป็นผู้ปกครองได้ เว้นแต่

(๑) ผู้ซึ่งศาลสั่งว่าเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(๒) ผู้ล้มละลาย

(๓) ผู้ซึ่งประพฤติชั่วร้าย ไม่เหมาะที่จะปกครองผู้เยาว์หรือทรัพย์สินของผู้เยาว์

(๔) ผู้ซึ่งมีหรือเคยมีคดีในศาลกับผู้เยาว์หรือญาติสนิทของผู้เยาว์

(๕) ผู้ซึ่งบิดาหรือมารดาที่ตายทีหลัง ได้ระบุชื่อห้ามไว้มิให้เป็นผู้ปกครอง

มาตรา ๑๕๕๘ บุคคลใดจะบรรลุนิติภาวะหรือ

ไม่ก็ตาม ยังมิได้สมรสและศาลสั่งว่าเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถแล้ว ให้บิดามารดาเป็นผู้อนุบาลหรือเป็นผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๕๕๙ ผู้ปกครองมีได้คราวหนึ่งเพียงคนเดียว แต่ในกรณีพิเศษศาลจะตั้งผู้ปกครองหลายคนให้กระทำการร่วมกันหรือกำหนดอำนาจให้ไว้เฉพาะคนหนึ่ง ๆ ก็ได้

มาตรา ๑๕๖๐ ความเป็นผู้ปกครองนั้น เริ่มแต่วันทราบคำบอกกล่าวการตั้ง

มาตรา ๑๕๖๑ ให้ผู้ปกครองรีบทำบัญชีทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองให้เสร็จภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันทราบการตั้ง แต่ผู้ปกครองจะร้องต่อศาลก่อนสิ้นกำหนดขอให้ยืดเวลาก็ได้

บัญชีนั้นต้องทำต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน ซึ่งต้องเป็นญาติสนิทของผู้อยู่ในปกครอง ถ้าหากญาติสนิทไม่ได้จะให้ผู้อื่นเป็นพยานก็ได้

มาตรา ๑๕๖๒ ให้ผู้ปกครอง ยื่นสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องต่อศาลฉบับหนึ่งภายในสิบวัน นับแต่วันที่ได้ทำบัญชีทรัพย์สินเสร็จแล้ว และศาลจะสั่งให้ผู้ปกครองชี้แจงเพิ่มเติมหรือให้นำเอกสารมาประกอบ เพื่อแสดงให้เห็นว่าบัญชีนั้นถูกต้องแล้วก็ได้

เมื่อศาลเห็นว่าบัญชีถูกต้องแล้ว ให้แจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ถ้าศาลมิได้แจ้งให้ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันยื่นบัญชี หรือวันชี้แจงเพิ่มเติม หรือนำเอกสารยื่นประกอบ ให้ถือว่าบัญชีนั้นถูกต้องแล้ว

ถ้าผู้ปกครองมิได้ทำบัญชีขึ้นภายในเวลา และตามแบบที่กำหนดไว้ หรือศาลไม่พอใจในบัญชีนั้น

เพราะเหตุเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือไม่สุจริต หรือเห็นได้ว่าผู้ปกครองหย่อนความสามารถ ศาลจะสั่งถอนผู้ปกครองนั้นเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๖๓ ก่อนที่ศาลยอมรับบัญชีนั้น ผู้ปกครองจะทำกิจการใดมิได้ เว้นแต่จะเป็นการเร่งร้อนและจำเป็น แต่ทั้งนี้จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตไม่ได้

มาตรา ๑๕๖๔ ถ้ามีหนี้เป็นคุณ แก่ผู้ปกครอง แต่เป็นโทษต่อผู้อยู่ในปกครอง หรือเป็นคุณแก่ผู้อยู่ในปกครอง แต่เป็นโทษต่อผู้ปกครอง ให้ผู้ปกครองแจ้งข้อความเหล่านั้นต่อศาล ก่อนลงมือทำบัญชีทรัพย์สิน

ถ้าผู้ปกครองรู้ว่ามีหนี้เป็นคุณแก่ตนแต่เป็นโทษต่อผู้อยู่ในปกครอง และมิได้แจ้งข้อความนั้นต่อศาล หนี้ของผู้ปกครองนั้นย่อมสูญไป

ถ้าผู้ปกครองรู้ว่ามีหนี้เป็นโทษแก่ตน แต่เป็นคุณแก่ผู้อยู่ในปกครอง และมิได้แจ้งข้อความนั้นต่อศาล ศาลจะสั่งถอนผู้ปกครองเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๖๕ เมื่อศาลเห็นสมควรโดยลำพัง หรือเมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลอาจสั่งให้ผู้ปกครอง

(๑) หาประกันอันสมควรในการจัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง ตลอดจนการมอบคืนทรัพย์สินนั้น

(๒) แถลงถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สิน ของผู้อยู่ในปกครอง

มาตรา ๑๕๖๖ ในระหว่างปกครอง ถ้าผู้อยู่ในปกครองได้ทรัพย์สินอันมีค่ามาโดยทางมรดกหรือยกให้ ให้นำมาตรา ๑๕๖๑ ถึงมาตรา ๑๕๖๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๖๗ ให้ผู้ปกครองทำบัญชีทรัพย์สินส่งต่อศาลปีละครั้งนับแต่วันเป็นผู้ปกครอง แต่เมื่อศาลได้รับบัญชีปีแรกแล้ว จะสั่งให้ส่งบัญชีเช่นว่านั้นในระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีก็ได้

มาตรา ๑๕๖๘ ผู้ปกครองมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา ๑๕๓๖ วรรค ๑ และมาตรา ๑๕๓๙

มาตรา ๑๕๖๙ ผู้ปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้อยู่ในปกครอง

ให้นำมาตรา ๑๕๔๒, ๑๕๔๓, ๑๕๔๔, ๑๕๔๖ ๑๕๔๗ และ ๑๕๔๘ มาบังคับแก่ผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๗๐ เงินได้ของผู้อยู่ในปกครองนั้นผู้ปกครองย่อมใช้ได้ตามสมควร เพื่อการอุปการะเลี้ยงดูและการศึกษาของผู้อยู่ในปกครอง ถ้ามีเหลือให้ใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์เฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

(๑) ซื้อพันธบัตรรัฐบาลไทย

(๒) รับจำนองอสังหาริมทรัพย์ในลำดับแรก แต่จำนวนเงินที่รับจำนอง ต้องไม่เกินกึ่งราคาตลาดของอสังหาริมทรัพย์นั้น

(๓) ฝากประจำในธนาคาร ที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลไทยให้ประกอบกิจการในราชอาณาจักร

(๔) ฝากคลังออมสินของรัฐบาลไทย

(๕) ลงทุนอย่างอื่น ซึ่งศาลอาจอนุญาตเป็นพิเศษ

มาตรา ๑๕๗๑ ถ้าผู้อยู่ในปกครองรู้จักผิดชอบ และมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี เมื่อผู้ปกครองจะทำกิจการใดที่สำคัญ ให้ปรึกษาหารือผู้อยู่ในปกครองก่อนเท่าที่จะทำได้

การที่ผู้อยู่ในปกครองได้ยินยอมด้วยนั้น หาคุ้มผู้ปกครองให้พ้นจากความรับผิดไม่

มาตรา ๑๕๗๒ ความปกครองสุดสิ้นลงเมื่อผู้อยู่ในปกครองตาย หรือบรรลุนิติภาวะ

มาตรา ๑๕๗๓ ความเป็นผู้ปกครองสุดสิ้นลงเมื่อผู้ปกครองตาย ไร้ความสามารถ เสมือนไร้ความสามารถ ลาออกหรือถูกถอนโดยคำสั่งของศาล

มาตรา ๑๕๗๔ ถ้าผู้ปกครองละเลยไม่ทำการตามหน้าที่ก็ดี เลินเล่ออย่างร้ายแรงในหน้าที่ก็ดี ใช้หน้าที่ในทางที่ผิดก็ดี ประพฤติมิชอบให้เห็นว่าไม่สมควรแก่หน้าที่อันต้องไว้ใจก็ดี หรือล้มละลายก็ดี ให้ศาลสั่งถอนผู้ปกครองเสีย

ถ้าผู้ปกครองหย่อนความสามารถในหน้าที่ ถึงแม้ว่าจะมิถึงกระทำผิดก็ดี เมื่อประโยชน์ของผู้อยู่ในปกครองน่าจะเป็นอันตราย ศาลจะสั่งให้ถอนผู้ปกครองเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๗๕ การร้องขอให้ถอนผู้ปกครองนั้น ผู้อยู่ในปกครองซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี หรือญาติสนิทของผู้อยู่ในปกครอง หรือพนักงานอัยการจะเป็นผู้ร้องขอก็ได้

มาตรา ๑๕๗๖ ในระหว่างพิจารณาคำร้องขอให้ถอนผู้ปกครอง ศาลจะตั้งผู้จัดการชั่วคราวให้จัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองแทนผู้ปกครองก็ได้

มาตรา ๑๕๗๗ ถ้าความปกครอง หรือความเป็นผู้ปกครองสุดสิ้นลง ให้ผู้ปกครองหรือทายาทรีบส่งมอบทรัพย์สินที่จัดการแก่ผู้อยู่ในความปกครอง หรือทายาท หรือผู้ปกครองคนใหม่ และให้ทำบัญชีในการจัดการทรัพย์สินส่งมอบภายในเวลาสองเดือน และถ้ามีเอกสารเกี่ยวกับเรื่องจัดการทรัพย์สินนั้น ก็ให้ส่งมอบพร้อมกับบัญชี แต่เมื่อผู้ปกครองหรือทายาทร้องขอ ศาลจะสั่งให้ยืดเวลาก็ได้

ให้นำมาตรา ๑๕๕๐ และ ๑๕๕๑ มาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๗๘ นับแต่วันส่งมอบบัญชี ให้เริ่มคิดดอกเบี้ยในจำนวนเงิน ซึ่งผู้ปกครองหรือผู้อยู่ในปกครองจะต้องคืนให้แก่กัน

ถ้าผู้ปกครอง ใช้เงินของผู้อยู่ในปกครองนอกจากเพื่อประโยชน์ของผู้อยู่ในปกครองแล้ว ให้เสียดอกเบี้ยในจำนวนเงินนั้นตั้งแต่วันใช้เป็นต้นไป

มาตรา ๑๕๗๙ ผู้อยู่ในปกครอง มีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ปกครอง เพื่อชำระหนี้ ซึ่งค้างอยู่แก่ตน

บุริมสิทธินี้ให้อยู่ในลำดับที่หกถัดจากบุริมสิทธิสามัญอย่างอื่น ตามมาตรา ๒๕๓ แห่งประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๑๕๘๐ ผู้ปกครองไม่มีสิทธิ จะได้รับบำเหน็จ เว้นแต่จะได้กำหนดไว้ในการตั้งหรือตามคำสั่งศาล โดยพิเคราะห์ถึงรายได้และความเป็นอยู่ของผู้ปกครอง และผู้อยู่ในปกครอง

มาตรา ๑๕๘๑ ถ้าศาลสั่งให้บุคคลใดนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๕๗ และ ๑๕๔๑ เป็นคนไร้ความสามารถ และเมื่อได้มีผู้อนุบาลแล้ว ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยความปกครองมาบังคับโดยอนุโลม

หมวด ๔

บุตรบุญธรรม

มาตรา ๑๕๘๒ บุคคลผู้มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีจะรับบุคคลผู้อื่นเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ แต่ผู้นั้นต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อยสิบห้าปี

มาตรา ๑๕๘๓ ถ้าผู้ที่เป็นบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะการรับผู้นั้นเป็นบุตรบุญธรรม จะทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดามารดา ถ้าไม่มีบิดามารดาผู้แทนโดยชอบธรรมจะให้ความยินยอมก็ได้

ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมด้วย

มาตรา ๑๕๘๔ ผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรม หรือผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสอยู่ ต้องได้รับความยินยอมของคู่สมรสนั้นก่อน เว้นแต่คู่สมรสนั้นวิกลจริต หรือสูญหายไปไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

มาตรา ๑๕๘๕ การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย

มาตรา ๑๕๘๖ บุตรบุญธรรม ย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย ของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครอง นับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ ๒ หมวด ๒ แห่งบรรพนี้มาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๘๗ การรับบุตรบุญธรรมไม่ก่อให้เกิดสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรม

ถ้าบุตรบุญธรรมผู้ซึ่งไม่มีคู่สมรสหรือผู้สืบสันดาน ตายก่อนผู้รับบุตรบุญธรรม บรรดาทรัพย์สินที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้ให้แก่บุตรบุญธรรม และซึ่งยังคงรูปเดิมอยู่ ในขณะที่บุตรบุญธรรมตายนั้น ให้กลับคืนมาเป็นของผู้รับบุตรบุญธรรม

มาตรา ๑๕๘๘ การรับบุตรบุญธรรม จะเลิกโดยความตกลงกันในระหว่างคู่กรณีเมื่อใดก็ได้ และให้นำมาตรา ๑๕๘๓, ๑๕๘๔, และ ๑๕๘๕ มาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๘๙ คดีฟ้องเลิกการรับบุตรบุญธรรมนั้น เมื่อ

(๑) ฝ่ายหนึ่งทำการชั่วร้าย หรือหมิ่นประมาทในข้อร้ายแรงต่ออีกฝ่ายหนึ่งหรือต่อบุพการีของเขาอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้

(๒) ฝ่ายหนึ่งไม่อุปการะเลี้ยงดู อีกฝ่ายหนึ่งฝ่ายหลังฟ้องเลิกได้

(๓) ฝ่ายหนึ่งจงใจละทิ้ง อีกฝ่ายหนึ่งไปเกินกว่าหนึ่งปี ฝ่ายหลังฟ้องเลิกได้

(๔) ฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษา ให้จำคุกเกินกว่าสามปี อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้

(๕) ผู้รับบุตรบุญธรรม ทำผิดหน้าที่ บิดามารดาอย่างมากตาม มาตรา ๑๕๓๖, ๑๕๔๓, ๑๕๔๕, ๑๕๔๖ และ ๑๕๔๗ บุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้

มาตรา ๑๕๙๐ ห้ามมิให้ฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่ผู้กล่าวหารู้หรือควรรู้ข้อความอันเป็นเหตุให้เลิกการนั้น หรือเมื่อพ้นกำหนดสิบปี นับแต่เหตุนั้นเกิดขึ้น

มาตรา ๑๕๙๑ บุตรบุญธรรม ซึ่งอายุต่ำกว่า

สิบห้าปีจะฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมมิได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากผู้ที่มีสิทธิ ให้ความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรม

แต่กรณีจะเป็นอย่างใดก็ตาม พนักงานอัยการจะฟ้องคดีแทนบุตรบุญธรรมก็ได้

มาตรา ๑๕๙๒ การเลิกรับบุตรบุญธรรมโดยคำพิพากษาของศาล ย่อมมีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่ได้จดทะเบียนแล้ว

มาตรา ๑๕๙๓ เมื่อการรับบุตรบุญธรรมเลิกแล้ว บุตรบุญธรรมย่อมกลับคืนสู่ฐานะอย่างสมบูรณ์ในครอบครัวเดิมของตน แต่ไม่เป็นเหตุเสื่อมสิทธิที่บุคคลภายนอกได้ไว้ก่อนโดยสุจริต

ลักษณะ ๓
ค่าอุปการะเลี้ยงดู

ค่าอุปการะเลี้ยงดู

มาตรา ๑๕๙๔ บุคคลซึ่งมีสิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูต้องเป็นผู้ไร้ทรัพย์สิน และมิสามารถหาเลี้ยงตนเองได้

ในการกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดู ให้พิเคราะห์ถึงพฤติการณ์แห่งเรื่อง ตลอดถึงรายได้และฐานะของคู่กรณี

มาตรา ๑๕๙๕ บุคคลไม่จำต้องอุปการะเลี้ยงดูผู้อื่นเมื่อตนมีหนี้อื่น ๆ ไม่สามารถจะอุปการะเลี้ยงดูได้โดยไม่เป็นภัยแก่การเลี้ยงดูตนเอง ตามสมควรแก่ฐานะ

มาตรา ๑๕๙๖ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียแสดงได้ว่าพฤติการณ์รายได้หรือฐานะของคู่กรณี ได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลจะสั่งให้เพิกถอน ลด เพิ่ม หรือกลับให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูอีกก็ได้ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๕๙๗ ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น ให้ชำระเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนด แต่ถ้ามีเหตุพิเศษจะตกลงกันเอง หรือจะร้องต่อศาลขอชำระด้วยวิธีอื่นก็ได้

มาตรา ๑๕๙๘ สิทธิที่จะได้ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น จะสละยึดหรือโอนมิได้

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา

๒๙๓/๑๒—๑๓ ถนนอิสรภาพ ธนบุรี โทร. ๖๖๐๐๕๘

นายศิริชัย หล่อกุลแสง ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๑๔